EŻAMIJIET ANNWALI TA' L-ISKOLA SEKONDARJA 2008
DIRETTORAT GĦAL KWALITA' U STANDARDS FL-EDUKAZZJONI
Taqsima ta' l-Assessjar Edukattiv

L-EWWEL SENA **STORJA** **ĦIN: Siegħa u Nofs**

Isem ____________________________ **Klassi** ______________

1. Agħmel sing taħt it-tweġiba t-tajba.

1.1 L-aħħar żmien tal-presitorja f'Malta hu:

(a) Żmien Għar Dalam (b) Żmien it-Tempji (ċ) Żmien il-Bronż (d) iż-Żmien Puniku

1.2 Wieħed minn dawn il-fdalijiet preistoriċi jinsab f'Għawdex:

(a) il-Ġgantija (b) l-Ipoġew f'Ħal Saflieni (ċ) Ħaġar Qim (d) Skorba

1.3 Id-dolmen hu fdal importanti ta' Żmien:

(a) il-Bronż (b) Puniku (ċ) ir-Rumani (d) l-Għarab

1.4 San Pawl ġie Malta fi żmien:

(a) il-Feniċi (b) il-Kartaġiniżi (ċ) ir-Rumani (d) il-Biżantini

1.5 Fiż-żmien Neolitiku l-Maltin kienu jużaw għodod magħmulin mill-:

(a) ħadid (b) granit (ċ) ħaġar (d) bronż

1.6 Liema minn dawn huwa fdal tal-Biżantini f'Malta?

(a) Skorba (b) id-Domus tar-Rabat (ċ) il-Katakombi ta' San Pawl (d) id-dolmen

(6 x 1 = 6 marki)

2. Ikteb VERU jew FALZ fil-kolonna l-vojta.

2.1	L-ewwel nies li ġew Malta bnew it-tempji megalitiċi.	
2.2	L-istoriku hu espert li jfittex fid-dokumenti u jikteb l-istorja.	
2.3	Ta' Ħaġrat hu tempju preistoriku f'Għawdex.	
2.4	Id-dolmen hu fdal ta' żmien il-Kartaġiniżi f'Malta.	
2.5	Fi żmien Ġesù r-Rumani kienu pagani.	
2.6	It-twemmin fl-Islam ħareġ mill-Għarabja.	

(6 x 1 = 6 marki)

3. Ħakmiet differenti fuq Malta fi żmien il-qedem.

3.1 Qiegħed dawn is-sorsi wara xulxin skond iż-żmien tagħhom billi tikteb numri minn 1 sa 4. Ibda mill-aktar wieħed antik.

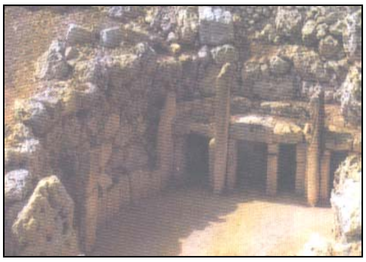

☐ Iċ-Ċippus ☐ Il-Ġgantija ☐ Id-Domus Rumana ☐ Għar Dalam

(4 x 1 = 4 marki)

3.2 Qiegħed dawn il-ħakkiema barranin li ħakmu fuq il-gżejjer Maltin fi żmien il-qedem wara xulxin skond iż-żmien li ġew. Waħda minnhom hi mogħtija bħala eżempju.

Rumani, Għarab, Feniċi, Biżantini, Kartaġiniżi (4 marki)

Ikteb it-tweġibiet tiegħek fil-kaxxi hawn taħt billi tibda mill-iktar wieħed antik.

1.	2. *Kartaġiniżi*	3.	4.	5.

(Total = 8 marki)

4. Għid kif kienu jissejħu dawn:

4.1 Ġebla kbira mimduda ta' Żmien il-Preistorja f'Malta. ____________________

4.2 Il-mexxej ta' l-Imperu Ruman (bħal Awgustu u Neruni). ____________________

4.3 Il-belt kapitali ta' l-Imperu Ruman. ____________________

4.4 Is-slaten ta' l-Eġizzjani tal-Qedem. ____________________

4.5 Il-ktieb qaddis tal-Misilmin. ____________________

4.6 Ix-xmara li minnha kienu jieħdu l-ilma l-Eġizzjani tal-Qedem. ____________________

(6 x 1 = 6 marki)

5. **Imla t-tabella dwar dawn is-sorsi, kif muri fl-eżempju mogħti fin-numru 5.1.**

	Sors	X'qed jurik is-sors?	Ta' liema żmien hu?
5.1	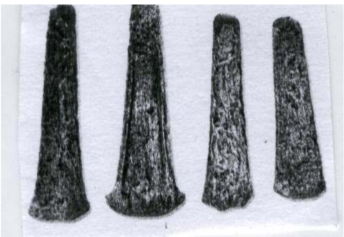	*Skieken tal-bronż*	*Żmien il-Bronż*
5.2			
5.3			
5.4			
5.5	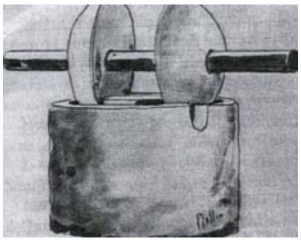		

(8 x 1 = 8 marki)

6. Qabbel kolonna A ma' kolonna B billi tikteb numri minn 2 sa 11 fil-kolonna l-vojta. L-ewwel waħda hi mogħtija bħala eżempju.

	Kolonna A		Kolonna B
1	Neruni		waqqaf it-twemmin fl-Islam
2	Ġulju Ċesri		belt tal-Feniċi fil-Libanu
3	Il-logħob olimpiku		filosofu Grieg
4	Is-Senat		mexxej tal-Griegi li rebaħ l-Eġittu u l-Persja
5	Alessandru l-Kbir		fdalijiet ta' l-Eġizzjani tal-Qedem
6	Il-Piramidi		kompetizzjonijiet li bdew mill-Griegi tal-Qedem
7	Il-gladjaturi		fdal tal-Griegi tal-Qedem f'Ateni
8	Aristotli		il-Gvern li kien imexxi l-Imperu Ruman
9	Muħammed		Ġeneral u dittatur Ruman li nqatel mis-Senaturi
10	L-Akropoli		ilsira jiġġieldu fil-Kolossew ta' Ruma
11	Tiru	**1**	Imperatur Ruman li ħaqar lill-ewwel Insara ta' Ruma

(10 x 1 = 10 marki)

7. Uża minn dawn il-kliem biex timla l-vojt tas-silta dwar Malta fi żmien ir-Rumani.

villa	*inbid*	*drapp*	*Verres*
banjijiet	*Marsaxlokk*	*Pretur*	*Ġuno*
kummerċ	*domus*		

Kajjus ____________ kien ________________ f'Malta fi żmien ir-Rumani. L-Avukat Ċiċerun kien xlieħ li seraq oġġetti prezzjużi mit-tempju ta' ____________ f'Tas-Silġ. F'dak iż-żmien il-Maltin kienu jinsġu ___________ fin u jagħsru l-għeneb f'___________. Il-bajja ta' ________________ kienet il-port ewlieni għall-______________. L-aħjar fdalijiet ta' dak iż-żmien illum huma d- ___________ tar-Rabat, il- _______________ f'Għajn Tuffieħa u l-_______________ f'San Pawl Milqi.

Id-domus Rumana.

(10 x 1 = 10 marki)

8. Ħares sewwa lejn dawn is-sorsi dwar il-Feniċi u mbagħad wieġeb il-mistoqsijiet dwarhom.

Sors A

Il-Feniċi oriġinaw mil-Libanu, eżattament mill-ibliet antiki ta' Tiru, Sidon u Biblos. Kienu jibnu xwieni b'saħħithom mis-siġar taċ-ċedru li kienu jikbru fil-Libanu. Kienu jagħmlu d-drapp vjola mill-bebbuxu *murex tunculus*. L-allat ewlenin li kienu jaduraw kienu Ba'al Ħammon u Astarte. Huma waqqfu diversi kolonji max-xtut tal-Mediterran. L-akbar interess tagħhom kien il-kummerċ li kien isir permezz tat-tpartit (*bartering*).

Sors B

8.1 Minn liema art tal-Mediterran ħarġu l-Feniċi? (*Persja, Libanu, Afrika, Greċja*) (1)

8.2 X'użu kienu jagħmlu l-Feniċi minn dawn:

(a) il-bebbuxu *murex tunculus*? ______________________

(b) is-siġar taċ-ċedru? ______________________ (2)

8.3 Semmi **ŻEWĠ** allat tal-Feniċi li jissemmew fis-silta.

______________________ ______________________ (2)

8.4 Għaliex huma waqqfu diversi kolonji madwar il-baħar Mediterran?

____ (2)

8.5 Kif kienu jbigħu u jixtru l-prodotti mingħajr ma kienu jużaw il-muniti tal-flus?

____ (2)

8.6 Liema minn dawn il-ġnus ħareġ mill-Feniċi?

Ir-Rumani, Il-Griegi, Il-Kartaġiniżi, L-Eġizzjani, Il-Lhud, L-Għarab, Il-Persjani (1)

8.7 Sors B juri biċċa fuħħar ta' żmien il-Feniċi b'tinqix fuqha. X'juri dan is-sors dwar iċ-ċiviltà tal-Feniċi?

____ (2)

(Total: 12-il marka)

9. Ħares sewwa lejn dan is-sors u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwaru.

Il-mappa turi tliet simboli tar-reliġjonijiet li ħarġu mill-artijiet ta' madwar il-Mediterran.

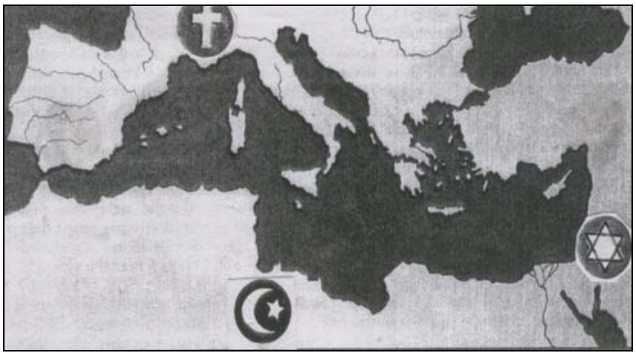

9.1 Ma' liema reliġjon kienu jagħmlu dawn. L-ewwel waħda hi mogħtija bħala eżempju.

		Twemmin Lhudi	Twemmin Nisrani	Twemmin fl-Islam
a	Ġesù Kristu		✓	
b	Il-Vanġelu			
ċ	Il-Quran			
d	Mekka			
e	Il-Ktieb ta' l-Atti ta' l-Appostli			
f	Il-bidu tat-twemmin f'Alla wieħed			
ġ	L-istilla tas-sultan David			
g	L-istilla u nofs qamar			
għ	Is-Salib			

(8 x 1 = 8 marki)

9.2 Kważi l-ġnus tal-qedem ta' madwar il-Mediterran kienu ta' twemmin pagan. Dan ifisser li huma kienu jaduraw diversi allat taħt xbiha ta' annimali jew bnedmin. Kompli imla t-tabella skond l-eżempji mogħtija.

	Allat	Eġizzjani	Feniċi	Kartaġiniżi	Griegi	Rumani
a	Tanit			✓		
b	Ra					
ċ	Żews					
d	Astarte					
e	Ġupiter					

(4 x 1 = 4 marki)

(Total: 12-il marka)

10. Ħares sewwa lejn dan is-sors dwar il-ħajja fi żmien il-preistorja Maltija. imbagħad wieġeb il-mistoqsjiet dwaru.

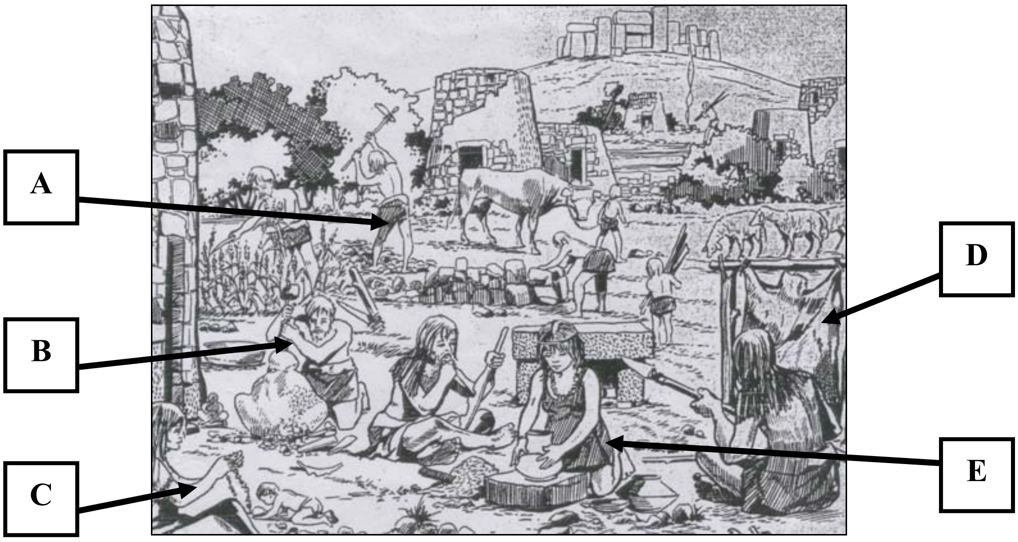

10.1 L-istampa turi Maltin ta' żmien:

(a) Għar Dalam (b) il-preistorja (ċ) ir-Rumani (1)

10.2 X'jidhru li qed jagħmlu n-nies fis-sors hawn fuq. Qabbel ix-xogħol li qed jagħmlu ma' l-ittra u ikteb it-tweġiba tiegħek fit-tabella hawn taħt:

A	
B	
Ċ	
D	
E	

(5 x 1 = 5 marki)

10.3 X'materjal kienu jużaw il-Maltin Neolitiċi (Żmien il-Ġdid tal-Ħaġar) biex jagħmlu dawn l-oġġetti meħtieġa għall-għajxien tagħhom?

tafal, għadam, suf tan-nagħaġ, ħaġar

a	Biex jagħmlu l-ħwejjeġ	
b	Biex jagħmlu l-għodod	
ċ	Biex jagħmlu oġġetti tal-fuħħar	
d	Biex jagħmlu labar u ġiżirajjen	

(4 x 1 = 4 marki)

(Total: 10 marki)

11. Ikteb paragrafu dwar wieħed minn dawn it-temi.

11.1 Ikteb dak li taf dwar dak li kienu kapaċi jagħmlu l-Griegi tal-Qedem.

11.2 Kif beda l-Kristjaneżmu fil-Palestina? Kif daħal f'Malta dan it-twemmin fis-sena 60 W.K?

11.3 X'kienu l-Gwerer Puniċi? Min kien Annibale u għal xhiex baqa' magħruf fl-istorja? Kif tissemma Malta fil-Gwerer Puniċi?

11.4 Ikteb dak li taf dwar **tnejn** minn dawn il-fdalijiet ta' żmien il-qedem:
(a) L-Akropoli
(b) Iċ-Ċippus
(ċ) Il-Katakombi ta' San Pawl
(d) Il-Villa f'San Pawl Milqi
(e) L-Ipoġew ta' Ħal Saflieni **(Total: 12-il marka)**